

Kymenlaakson hyvinvointialueen asiantuntijalausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle

Päivämäärä: 3.10.2025

Asia ja viite: HE 91/2025 vp

Kymenlaakson hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta saada lausua kirjallisesti eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi hyvinvointialue- ja maakuntajakolain ja siihen liittyviksi laeiksi muuttamisesta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että nykyinen hyvinvointialue- ja maakuntajakolaki jaetaan kahdeksi erilliseksi laiksi: 1) hyvinvointialuejakolaki, jossa säädetään vain hyvinvointialueista ja niiden muutoksista, 2) maakuntajakolaki, jossa säädetään maakuntajaon perusteista, muuttamisen edellytyksistä, vireillepanosta ja valmistelusta.

Hyvinvointialuejakolakiin lisättäisiin säännökset taloudellisesta selvityksestä tilanteissa, joissa hyvinvointialue jaetaan. Maakuntajako ei enää muuttuisi automaattisesti hyvinvointialuejaon muutosten seurauksena. Lisäksi esityksessä ehdotetaan teknisiä tarkistuksia hyvinvointialuelakiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen voimaantulolakiin. Hyvinvointialuelain 27 § ja 87 § täsmennettäisiin koskien valtuustoryhmien tukemista ja luottamushenkilöiden palkkioita.

Nämä muutokset liittyvät vuoden 2026 talousarvioesitykseen, ja niiden on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian – valtuustoryhmiä ja palkkioita koskevat säännökset 1.1.2026.

1. Yleinen arvio esityksestä

Kymenlaakson hyvinvointialue pitää esitystä pääosin perusteltuna ja kannatettavana. Hyvinvointialuejaon eriyttäminen maakuntajaosta selkeyttää hallinnollista rakennetta ja tukee alueiden kehittämisen pitkäjänteisyyttä. Maakuntajaon aseman vahvistaminen valtion aluehallinnon ja aluekehityksen perusjaoksi on perusteltua perustuslain 122 §:n mukaisesti. Taloudellisen selvityksen lisääminen hyvinvointialueen jakotilanteisiin on tärkeä täsmennys, joka tukee päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja vastuullisuutta. Kymenlaakson hyvinvointialue kiittää, että nämä huomiot on otettu huomioon hallituksen esityksessä.

2. Hyvinvointialuejaon ja maakuntajaon eriyttäminen

Esityksen mukaan hyvinvointialue voisi koostua useammasta kokonaisesta maakunnasta ja ainoastaan erityisestä syystä hyvinvointialue voisi poiketa maakuntajaosta voisi poiketa. Tämä on lähtökohtaisesti kannatettava asia.

Kymenlaakson hyvinvointialue huolena edelleen on, että kunnan siirtyminen toiselle hyvinvointialueelle ilman synkronoitua maakuntajaon muutosta voi johtaa hallinnolliseen hajautumiseen ja vaikeuttaa alueellista kehittämistä.

Hyvinvointialueet ovat myös rakentaneet palveluitaan ja hakevat edelleen tuottavuutta hyvinvointialueitasoisen palveluverkkoratkaisun mukaisesti. Yhden kunnan irrottaminen toiseen hyvinvointialueeseen tai hyvinvointialueen jakaminen kahteen tai useampaan osaan todennäköisesti aiheuttaa tehtyjen palveluverkkorakenteiden purkamista ja uudelleen muodostamiseksi. Tämä kustannusvaikutus tulee huomioida myös riskinä arvioinnissa.

Kymenlaakson hyvinvointialue esittää edelleen, että tällainen siirtyminen tulisi sallia vain erityisen perustelluista syistä ja laajan vaikutusarvioinnin pohjalta.

Hyvinvointialueiden jakautumiseen ja kunnan siirtymiseen liittyy taloudellisia riskejä. Hallituksen esityksessä on tunnistettu nämä riski ja siihen on pyritty vastaamaan lisäämällä taloudellisen selvityksen vaatimus (*18 a: Selvityksen tulee sisältää omaisuus, velat, sitoumukset ja saatavat sijainnin mukaan. Ja 19 §*) ja päätöksenteon aikataulun tiukentaminen (*päätös tehtävä vuotta ennen voimaantuloa*). Nämä lisäävät harkintaa ja läpinäkyvyyttä. Kuitenkin mahdollisuus siirtymiseen ilman maakuntajaon muutosta säilyy.

3. Maakuntajakolaki

Kymenlaakson hyvinvointialue kannattaa maakuntajakolain säätämistä omana lakinaan. Maakuntajako toimii laajempien hallinnollisten ja aluekehityksellisten tavoitteiden perustana, eikä sen tulisi automaattisesti muuttua hyvinvointialuejaon muutosten seurauksena. Esityksessä maakuntajaon pysyvyyttä on korostettu ja muutosten perusteet (*2 § mm. asiointi-, työssäkäynti-, kulttuuriset yhteydet*) on määritelty selkeästi. Muutoksen vireillepano ja valmistelu säädetään erikseen. Kymenlaakson hyvinvointialue kiittää, että tämä huoli on otettu huomioon.

4. Hyvinvointialuelain 27 § ja 87 § muutokset

Kymenlaakson hyvinvointialue kannattaa esitettyjä muutoksia. Ne selkeyttävät valtuustoryhmien tukemisen ja luottamushenkilöiden palkkioiden periaatteita sekä lisäävät läpinäkyvyyttä ja yhdenmukaisuutta

hyvinvointialueiden välillä. Tuen käyttötarkoituksen yksilöinti ja tilinpäätöksessä raportointi valtuustoryhmittäin ovat perusteltuja.

"27 §:ssä tuen käyttötarkoitus on yksilöitävä, ja käyttökohteet ilmoitettava tilinpäätöksessä"

Kokouspalkkioiden rajausta vain toimielinten kokouksiin selkeyttää käytäntöjä ja tukee kustannusten hallintaa.

"87 §:ssä kokouspalkkioiden maksamista rajataan vain toimielinten kokouksiin."

"Lisätään vaatimus palkkioiden kohtuullisuudesta"

Kymenlaakson hyvinvointialue kiittää, että nämä muutokset on tehty alkuperäisen lausunnon mukaisesti. Joskin kohtuullisuuden käsitettä ei ole täsmennetty mikä jättää asian tulkinnanvaraiseksi.

5. Vaikutukset hyvinvointialueiden rahoitukseen

Hallituksen esityksessä todetaan, että uudistuksen muutokset otettaisiin huomioon rahoituslain 9 §:n mukaisena koko maan huomioivana tehtävämuutoksena etukäteen. Hyvinvointialueiden rahoitusta vähennettäisiin 5 miljoonalla eurolla vuosittain laskennallisen suhteen mukaisesti vuodesta 2026 alkaen. Vaikutus Kymenlaaksolle olisi -0,1 miljoonaa euroa.

Euromääräinen vaikutus kokonaisrahoitukseen Kymenlaakson hyvinvointialueelle on maltillinen. Huomioon tulisi ottaa kuitenkin se, että hyvinvointialueiden päätöksentekorakenteet ovat merkittävästi vankemmat kuin kuntien päätöksentekorakenne. Hyvinvointialueen käynnistyksen 2023 jälkeen rakenteet ovat muuttuneet enemmän osallistavaan suuntaan, esim. lautakuntarakenteiden muodostaminen. Yleiskatteellisen rahoituksen vähentäminen voi näin ollen johtaa rahoituksen vähenemiseen palveluista.

6. Muut huomiot

Kymenlaakson hyvinvointialue korostaa, että alueellisten muutosten valmistelussa tulee huomioida vaikutukset palveluiden saatavuuteen, henkilöstön asemaan ja alueelliseen tasa-arvoon. Pykälässä 18 a esitetty taloudellinen selvitys tukee tätä arviointia. Lomapalkkavelan siirtymisestä säädetään erikseen § 16:sta. Erityisesti harvaan asuttujen alueiden ja pitkien etäisyyksien vaikutukset on arvioitava huolellisesti. Esityksessä nämä

näkökulmat on tunnistettu ja sisällytetty perusteluihin, mistä Kymenlaakson hyvinvointialue kiittää.

7. Yhteenveto

Kymenlaakson hyvinvointialue kannattaa esitystä, mutta esittää seuraavat täsmennykset:

1. Hyvinvointialueen ja maakunnan tulisi muodostaa mahdollisimman yhtenäinen kokonaisuus.
2. Kunnan siirtymistä toiselle hyvinvointialueelle ilman maakuntajaon muutosta tulee rajoittaa ja mahdollistaa vain erityisen perustelluilla syillä. Mikä edellyttäisi selvitystä ja kuulemistä.
3. Taloudellisen selvityksen roolia tulee vahvistaa jakotilanteissa ja huomioida mahdolliset tehdyt palveluverkkopäätökset.
4. Valtuustoryhmien tukemisen ja palkkiosäätelyn tulee olla läpinäkyvää ja yhdenmukaista.
5. Alueelliset vaikutukset tulee arvioida huolellisesti, erityisesti harvaan asutuilla alueilla.

Kymenlaakson hyvinvointialue on valmis osallistumaan jatkovalmisteluun ja asiantuntijayhteistyöhön esityksen toimeenpanon tukemiseksi.